

16 Ιουνίου

Σύννεφα από καιρού εις καιρόν σκεπά-
ζουν εδώ κ' εκεί τὸ γαλανὸν στερέωμα
καὶ ἡ βροχὴ ἀρχίζει, πότε σιγαλή, πότε
ραγδαία, ἀλλὰ πάντοτε εὐτυχῶς παρο-
δική... Αἱ ὑγραὶ αὐταὶ παρενθέσεις οὔτε
τὴν θερμοκρασίαν ἰσχύουν νὰ μεταβά-
λουν ἐπαισθητῶς, οὔτε τὴν μονοτονίαν
τοῦ συνήθους θερινοῦ ἀθηναϊκοῦ βίου. Ὁ
καῦσων εἶνε οὕτως εἰπεῖν ὑγρὸς καὶ πνι-
γνρὸς, τὸ δὲ ὑπαιθρον, προσάντων τὴν
νύκτα, ἐπιζητεῖται ὡς ὁ προχειρότερος
τρόπος ἀναψυχῆς.

— Ποῦ πηγαίνετε συνήθως τὸ βράδυ;

Ἄν εἴσθε κύριος ἢ κυρία τοῦ κόσμου,
ἡξεύρω ἀσφαλῶς τί θά μου ἀπαντήσετε:
Εἰς τὸ «Ἀναψυκτήριον» τοῦ Ζαππείου.
Ἔχει τὴν καλλιτέραν δροσιάν, ἔχει τὴν
καλλιτέραν θέαν. Ἐπειτα τὸ κομψὸν κα-
φενεῖον δίδει τόσον ὠραία παγωτὰ καὶ
παίζει τόσον εὐμορφα ἢ μουσικὴ του ὑπὸ
τὴν πλήμμυραν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός!...

Τὰ ἡξεύρω, ὅλα τὰ ἡξεύρω. Ἀλλὰ θά μου
ἐπιτρέψετε νὰ σας κάμω καὶ μίαν ἄλλην
ἐρώτησιν, κάπως ἀδιάκριτον: Πέρυσι διατί
ἐπροτιμοῦσατε τὸ ζαχαροπλαστεῖον τοῦ
Γιαννάκη καὶ διατί ἀφίνατε ἔρημον καὶ
σκοτεινὴν τὴν πλατείαν τοῦ Ζαππείου;
Πῶς; Φέτος μόνον ἀνεκαλύψατε, σεῖς ἀθη-
ναῖοι γηγενεῖς καὶ ἀριστοκράται μὲ ἀξιώ-
σεις καλλιτεχνικὰς, τὴν καλλιτέραν θέαν
καὶ τὴν καλλιτέραν δροσιάν;...

Δὲν ἔχετε πρόχειρον ἀπάντησιν καὶ
τοῦτο μὲ κάμνει νάμφιδάλλω πολύ, περὶ
τῆς εἰλικρινείας τοῦ γοῦ σ τ ο υ σας. Ἀρά
γε νὰ εἶνε ἀληθὲς ὅ,τι μοῦ εἶπε προχθὲς
ἓνας φίλος μου; Θά σας το ἐμπιστευθῶ:
Ἔνα δειλινὸν, —μοῦ εἶπεν, —οἱ Πρίγκιπες
ἐπιστρέφοντες ἀπὸ περιπάτου, ἐκάθησαν
εἰς τὸ «Ἀναψυκτήριον» καὶ ἔφαγαν παγω-
τόν. Καὶ ὦ, τοῦ θαύματος! Ἀπὸ τῆς ἡμέ-
ρας ἐκείνης τὸ παρημελημένον καφενεῖον
ἐδαπτίσθη «κέντρον ἀριστοκρατικόν» καὶ
ἐκτοτε συχναίεται τόσον ὑπὸ τοῦ καλοῦ
λεγόμενου κόσμου, ὥστε νὰ χρειάζωνται
μέσα διὰ νὰ εὖρη κανεῖς ἓνα κάθισμα.

Ἴσως τὸ ἀνέκδοτον νὰ μὴ εἶνε διόλου
ἀκριβές. Ἴσως ἢ τιμὴ τὴν ὁποίαν αἱ Α. Β.
Ἵψηλόττες ἔκαμαν εἰς τὰ παγωτὰ τοῦ
«Ἀναψυκτηρίου» νὰ μὴ συντέιεν εἰς τὸν
σχηματισμὸν τοῦ ἐφειτενοῦ ρεύματος. Ἀλλὰ
μῆπως εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κέντρα δὲν εὐρί-
σκει κανεῖς παγωτὰ, ἠλεκτρικὸν φῶς καὶ
μουσικὴν; Τότε πῶς νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τοιαύτη
προτίμησις τοῦ Ζαππείου;

Ἀφίνοντες τὸ ζήτημα αὐτὸ ὡς ἄλυτον,
ἄς ἐπισκοπήσωμεν καὶ ἄλλα μέρη. Παν-
τοῦ κόσμος. Ὁ κόσμος τοῦ «Ἀναψυκτη-
ρίου» εἶνε κόσμος μὲ ἀξιώσεις, ἀλλὰ τοῦτο
δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τὰ ἄλλα κέντρα μέ-
νουν ἔρημα. Ὁ λαὸς εἶνε πολὺς καὶ κατα-
μερίζεται, χωρὶς νάκολουθῇ συρμούς καὶ
προλήψεις, ἀναλόγως τῆς ὀρέξεώς του,
παντοῦ, ἀπὸ τοῦ Φασουλῆ, ὁ ὁποῖος παί-

ζει εἰς τὰ «Πευκάκια» μέχοι τοῦ Γιαννάκη,
ὅπου οἱ ἐκλεκτοὶ ἀπολαμβάνουν τὴν ὠραι-
ότεραν ὁμολογουμένως ὀρχήστραν. Εἰς τοῦ
Ἵοφρανοῦ, εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ εἰς τὴν
Ἵομόνοϊαν καίονται σχεδὸν καθ' ἑσπέραν
καὶ πυροτεχνήματα: αὐτὰ δὲ μὲ ὄλην τὴν
τὴν νηπιώδη τέχνην, ἀποτελοῦν πάντοτε
παραδόξως μίαν τῶν ἰσχυροτέρων ἐλξεων
τοῦ κόσμου. Ἴσως τὸ μόνον διὰ τὸ ὁποῖον
ἐδύνατό τις νὰ παραπονεθῇ εἶνε ἡ πλη-
θώρα τῶν θορυβωδῶν κέντρων καὶ ἡ μονο-
τονία τῶν πρὸς συγκέντρωσιν μέσων.
Πυροτεχνήματα καὶ μουσικὴ. Καὶ ὁ θεὸς
νά τα κάμῃ πυροτεχνήματα— καὶ ὁ θεὸς
νά τὴν κάμῃ μουσικὴν. Τὸ βασιανιστήριον
τῶν πυροτεχνημάτων ἔχει τοῦλάχιστον τὸ
καλὸν ὅτι εἶνε τοπικὸν καὶ ὀλιγοστιγιμον:
ἀλλὰ τὸ βασιανιστήριον τῆς κακῆς μουσι-
κῆς, πῶς νὰ τὸ ὑποφέρῃ κανεῖς! Πάντοτε
παρόν, δὲ καταδιώκει μέχρις αὐτῆς τῆς
κλίνης τοῦ τυραννισμένου θερινοῦ σου
ὑπνίου! Ἐρχονται στιγμαὶ ποῦ ἐρωτῶ πῶς
εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἴχνος μουσικοῦ
αἰσθήματος εἰς τόπον, ὅπου ὄλην τὴν
νύκτα δὲν ἀκούει κανεῖς παρὰ βεβηλοῦ-
μενα ὑπὸ χονδροειδῶν ὀργανοπαικτῶν ἢ
καὶ αἰοιδῶν τὰ ὠραιότερα ἔργα τῆς συγ-
χρονοῦ τέχνης. Διὰ τοῦτο θεωρῶ τὸν χει-
μῶνα, ὡς τὸν μεγαλείτερον εὐεργέτην τῶν
Ἀθηνῶν, διότι, μεταξὺ τῶν ἄλλων, μᾶς
ἀπαλλάσσει καὶ ἀπὸ τὰς ὑπαιθρίους αὐ-
τὰς κακούργους ὀρχήστρας, τὰς μεγάλας
καὶ τὰς μικράς.

Καὶ τὰ θεάτρα ἄβθονα φέτος. Τὸ Ἵπο-
δρόμιον, πάντοτε συχναζόμενον, ὁ θίασος
Κοτοπούλη εἰς τὸ «Ἀθῆναιον» ὁ θίασος
Παντοπούλου εἰς τοῦ «Τσόχα», ὁ θίασος
Ἀρνωτάκη εἰς τὸν «Παράδεισον», καὶ ἔχει
ὁ θεὸς... Ἔργα νέα ἐδόθησαν ἀρκετὰ
ἔως τότε καὶ ὑπὸ μελέτην εὐρίσκονται
πολλὰ, ὅχι δὲ ὀλίγοι νέοι ἠθοποιοὶ παρου-
διάζονται μὲ τάλαντον ἄξιον πάσης προσο-
χῆς καὶ ἐνθαρούνσεως. Ἀπὸ τῶν σπηλῶν
τούτων θὰ παρακολουθήσωμεν τὴν εὐέλ-
πιδα ταύτην θεατρικὴν κίνησιν. Ἄλλ' εἶνε
ἀνάγκη πρῶτα μᾶς ἐξηγήσεως: Ἡ περι-
ωπὴ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» δὲν
θά μας ἐπιτρέψῃ νὰ κάμωμεν ἐκτενῆ λόγον
παρὰ δι' ἐκεῖνα μόνον τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα
ἐξέρχονται τοῦ κέντρου τῆς μετρούπολεως.
Εἰς τοὺς ἄνευ οἰαδῶποτε ἀξίας συγγρα-
φεῖς καὶ εἰς τὰ ἐντελῶς ἀδιάφορα ἔργα
των, δὲν θὰ κάμωμεν τὴν τιμὴν τῆς ἀπὸ
τῶν σπηλῶν τούτων ἐπικρίσεως. Καὶ διὰ νὰ
ἐπικριθῇ ἀκόμη ἓν ἔργον πρέπει νὰξίξη.
Γνωρίζομεν ἔργα θεατρικὰ εἰς τὰ ὁποῖα
συρρέει τὸ κοινὸν καὶ τάκουει χειροκρο-
τοῦν τὰ εἶδομεν δὲ ὑπὸ πολλῶν ἐφημερι-
δων ἀνακηρυσσόμενα τῆς ἐπιούσας τῆς
παραστάσεως ὡς ἀριστουργήματα. Μᾶς εἶνε
ἐντελῶς ἀδιάφορον! Δὲν τα εὖρομεν ἔργα
φιλολογικὰ καὶ μὲ αὐτὰ δὲν θάπασχολήσω-
μεν τὸ φιλολογικὸν κοινὸν τῆς «Εἰκονογρα-
φημένης Ἑστίας». Ἐκείνους μὲν, οἱ ὁποῖοι
τὰ χειροκροτοῦν καὶ τὰ ἐκθειάζουν, δὲν θὰ
μεταπειθῇ βέβαια ἢ ἀνάλυσίς μας: τοὺς
ἄλλους δὲ τί τοὺς ἐνδιαφέρουν λεπτομέ-
ρειαι περὶ ἔργου ἐστερημένου πάσης ἀξίας
καὶ τίνι δικαιώματι θὰ φιγουράρουν εἰς
τὰς στήλας αὐτὰς ὀνόματα ἀνθρώπων—
ἔστω καὶ πρὸς ἐπικρίσιν—οἱ ὁποῖοι κατὰ
τὴν γνώμην μας, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν
τέχνην καὶ τὰ γράμματα ἔχουν;

Ἐνομίσαμεν ἀναγκαίαν σήμερον τὴν
ἐξηγησὶν αὐτὴν δι' ἐκείνους ἐκ τῶν ἀνα-
γνωστῶν μας, οἱ ὁποῖοι, ἀκούοντες ἐπαι-
νούμενον τὸ δεῖνα ἢ τὸ τάδε ἔργον, ἠθε-
λον τυχὸν ἀπορήσει ἂν ἐβλεπον νὰ μὴ γί-
νεται ἐκτενὲς λόγος περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ
περιοδικὸν μας. Τίποτε ἄλλο.

Γο. Ε.

ΜΙΧΑΗΛ - ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΥΝΑΡΟΤΤΗΣ

Εἰς τὸν πάγκαλον τῆς Τέχνης ναόν,
ὀλίγοι μεταγενέστεροι καθωσιώθησαν μετὰ
μειζονος δόξης καὶ ἱερότητας, ἢ ὁ ἔξοχος
ἀνὴρ ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέ-
λου κατασελαγίσας ἐποχὴν τοσοῦτον ἔκ-
λαμπρον καὶ γόνιμον εἰς καλλιτεχνικὰς δό-
ξας. Ἀριστοτέλης οἰοεῖ τῆς Τέχνης ὁ Μι-
χαήλ-Ἀγγελοσ ἤψατο πάντων τῶν κλά-
δων αὐτῆς, ἐμφορηθεὶς ὑπὸ πασῶν τῶν
ἐμπνεύσεων τῆς, καὶ διὰ πρωτοτυπίας καὶ
τόλμης μοναδικῆς, ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ
καὶ τοῦ δαιμονίου πνεύματος ἀντλήσας δη-
μιουργικὴν δύναμιν, ἐνεφύσησε ζῶν εἰς
τοὺς τοίχους καὶ τὰς εἰκόνας, καὶ ἐχάρισε
τὸν παλμὸν εἰς τὸν ψυχρὸν λίθον τὸν ζωο-
γονηθέντα ὑπὸ τῆς σμίλης του. Οἱ σύγχρο-
νοι αὐτοῦ, οἱ εἰς τὴν λατρείαν τῆς Τέχνης
ἀφοσιωθέντες, καὶ τὴν ὑπάτην βαθμίδα
αὐτῆς ἀνελθόντες, ἐγένοντο ἔξοχοι ἐν τῇ
σφαίρᾳ, ἢ ἰδιαίτερος ἐκαλλιέργησεν ἕκα-
στος. Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελοσ, μόνος
αὐτός, συνέπλεξεν ἐν τῇ χειρὶ του χρω-
στήρα καὶ σμίλην, καὶ, μαθητῆς τοῦ Φει-
δίου κατὰ τὴν δημιουργίαν τῶν αὐστηρῶν
καὶ μεγαλοπρεπῶν ἀγαλμάτων του, ἦτο
τοῦ Ζευξίδου καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ μαθητῆς
ὅτε, ὑπὸ ἐξαισιοῦ οἴστρου οἰστρηλατούμε-
νος, ἐζωγράφει ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Σιξτί-
νης τὰ λαμπρὰ τοῦ δαιμονίου πνεύματος
του ἀριστουργήματα. Ὀλίγοι θνητοὶ ἐπροι-
κίσθησαν τόσον ἐκλεκτῶς καὶ τόσον δαψι-
λῶς ὑπὸ τῆς Προνοίας ὅσον ὁ Μιχαήλ-Ἀγ-
γελοσ, ὁ ποιητῆς ἐνταυτῶ καὶ ζωγράφος, ὁ
ἔξοχος γλύπτης, ὁ εὐρύνοος ἀρχιτέκτων.
Ἄλλὰ καὶ ὀλίγοι βροτοὶ ἔζησαν βίον μεστὸν
ρέμβης μελαγχολικῆς καὶ ἐκουσίας μονώ-
σεως ἐπιμόνου, ὅσον ὁ κλεινὸς οὗτος τῆς
Φλωρεντίας υἱός. Ὁ κόσμος, ἐν ᾧ διέτριβε,
δὲν ἦτο ὁ ὑπαρκτός καὶ ζῶν κόσμος, ὁ σύγ-
χρονος αὐτοῦ, ὁ πλήρης ἠδονῶν καὶ ἐρω-
των, διακρίσεων καὶ ἐρίδων, ὁ θύων εἰς τὸν
πλοῦτον, καὶ τυρβάζων ἐκεῖ ἐνθα ὀργῶσιν
ἀρεσκόμεναί αἱ συνήθεις φύσεις. Ὁ κόσμος
αὐτοῦ ἦτο ἐκεῖνος ὃν διέπλασεν ἡ ψυχὴ
του· κόσμος πλήρης σεβαστοῦ μεγαλείου,
κόσμος ἀκάθεκτος, πρωτότυπος, ἀκατα-
νόητος διὰ τοὺς λοιποὺς θνητούς, κόσμος
ιδεώδης, ἀγρίως μεγαλοπρεπῆς, ἐξ ὑπα-
μοιβῆς εἰς αἴγλην καὶ γνῶρον κυλινδούμε-
νος, εἰς θεοῦ καὶ ἡμθέους στεροφόμενος, ἢ
αἴφνης μετὰπίπτων εἰς ἀλαζόνας ἀγγέ-
λους καὶ δαιμόνας συγερούς, ἀξίους τῆς
ἐμπνεύσεως θρησκολήπτων ποιητῶν. Τὸ
χεῖλος αὐτοῦ σπανίως ἐμεῖδία. Ἐφαίνετο
διατελῶν ὑπὸ τὸ διακρῆς κράτος θεοληψίας,

ἢ ἄλλης προσηλώσεως μυστηριώδους, μελετῶν ἀδιαλείπτως, ἀδιαλείπτως ἐπινοῶν καὶ συνθέτων, αἰρούμενος εἰς ὕψη ἀπρόσιτα εἰς τοὺς πολλούς, καὶ κατερχόμενος ἐκεῖθεν ὅπως, ὡς ὁ Ἰεχωβά τῆς Διαθήκης, ἀρπάσῃ τεμάχιον λίθου καὶ δημιουργήσῃ ἐξ αὐτοῦ τῆς διανοίας του τὴν τολμηρὰν σύλληψιν. Τῆς ψυχῆς του τὸ μεγαλεῖον, τοῦ χαρακτήρος του τὸ σύνοφρον καὶ βαρὺ, τῆς γνώμης αὐτοῦ τὴν αὐστηρότητα, τοῦ ἤθους του τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ υπερήφανον ἀπετύπωσεν εἰς τὰ ἔργα, τὰ ἀπὸ τῆς σμίλης καὶ τοῦ χρωστήρος του ἐκπορευθέντα. Οὐδεὶς ἄλλος πλειότερον αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ εἰκονίσῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ ὄψιν τοῦ Ἰουδαίου νομοθέτου κατερχομένου τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐπὶ τῆς βαθυγνώμονος αὐτοῦ ὄψεως φέροντος ἔτι τὸ σέλας τῆς θείας ἀκτινοβολίας. Ραγδαῖον μεγαλεῖον, ζωογονούμενον αἰφνης καὶ κράζον διὰ φωνῆς ἰκανῆς νὰ ἀναστήσῃ νεκρούς, ἀποπνεύσιν αἰ εἰκόνες αὐτοῦ καὶ οἱ λίθοι οὗς ἐψέκασαν οἱ δαιμόνιοι δάκτυλοί του. Βλέπει τις τὰ ἔργα του, καὶ φόβος μυστηριώδης συνέχει τὴν ψυχὴν του. Εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τοὺς λίθους ἐνέχυσεν αὐτός, διὰ τῆς ἰδιοφυοῦς μεγαλοφυΐας του, τὸ αἰσθητικὸν ὕπερ ἐπλήρου τὴν ψυχὴν του ὅποταν ἐγλύφε τὰ πελώρια ἀγάλματά του, ἢ εἰκονίζε τὰς φοβερὰς γραφὰς τοῦ θόλου τῆς Σιζιτινῆς καὶ τῆς Τελευταίας Κρίσεως. Θεότης αὐστηρὰ, ἀμειλικτος καὶ ἀπηνής, θεότης ἐκδικητρία, ἀλύγιστος εἰς παράπονον καὶ εἰς ἐπικλήσιν, ξένη εἰς φιλανθρωπίαν καὶ εἰς δάκρυα φαίνεται ἐλαύνουσα τὴν διάνοιάν του. Τὸ δαιμόνιον τῆς ἐμπνεύσεως του ἀποστέργει τὴν ἄβραν ἠδὲπάθειαν, τὴν μαλθακῶς γόησσαν χάριν, ὅφ' ἦν ἀπαλύνεται ἡ ψυχὴ, καὶ εἰς ὄνειρα ἠδονικὰ κοιμίζεται ἡ καρδία. Ἡ ψυχὴ του πθεῖ σκηναὸς ἀγρίου μεγαλείου προσπελάζοντος μάλλον τὰς πρώτας ἐποχὰς τῆς δημιουργίας, ὅτε τὸ πᾶν, ἀδιάπλαστον ἔτι, ἀπέπνευσε τραχύτητα, καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀγρίων θηρίων ὄνυματα ἐνδεδυμένοι, ἔζων ἀνυπότακτοι, ἀληθῆ τῆς φύσεως τέκνα, ἀγνοοῦντες τὴν κοινωνίαν, μὴ ὑπακούοντες εἰς νόμους, κοιμώμενοι εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἀμφισβητοῦντες πρὸς τὰ θηρία τὴν τροφήν τῆς ἡμέρας.

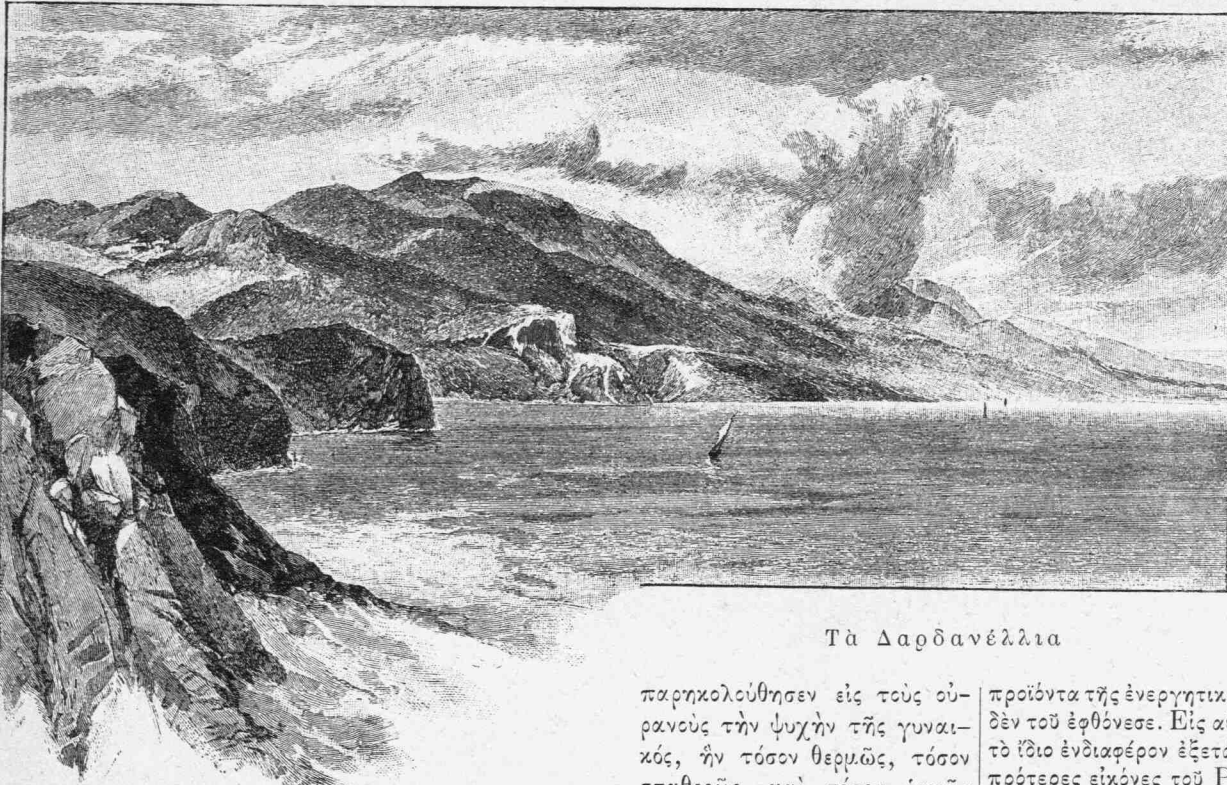
Θυελλαὶ βιωτικαί, μέριμναι ἀηδεῖς, πικραὶ παντοῖαι, τῆς διαβολῆς καὶ τοῦ φθόνου τὸ κέντρον, αἰ σφοδρὰ μνησικακίαι καὶ ζηλοτυπία συνετάρραξαν περιοδικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτοῦ προὐκάλει φθόνου καὶ πάθους αἰσθητικὰ, ἀλλὰ τὸ εὐρὺ καὶ ἀγέρωχον μέτωπόν του, τὸ εἰθισμένον νὰ στρέφεται πρὸς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, οὐδέποτε εἶχε κλίνει οὐδ' ἐνώπιον κραταιοτάτων Παπῶν. Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὸν Μιχαήλ-Ἀγγέλον θεώρουσαν αὐτὸν ἰδιότροπον! . . . Ἄλλ' οἱ ζηλοτυποὶ γινώσκται τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρός ἐβαλον ὑπουλα φαρμακερὰ βέλη κατὰ τοῦ στήθους του. Ὁ ἀετὸς τῶν νεφῶν ἀντιπαρήρχετο ὅμως πρὸ

τῶν κοράκων τῶν χθαμαλά, ὅπως καὶ τὰ πάθη αὐτῶν, ἰθύνοντων τὴν πτῆσίν των. Ἐν μέσῳ κοινωνίας, ἧς πεφωτισμένη μερὶς ἀφίερου θαυμασμὸν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του, ἔζησε ξένος, ἐντελῶς ξένος ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος, ἄγνωστος ὁδοιπόρος ἀναστῆλων πρὸς στιγμὴν τὸ βῆμα αὐτοῦ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον τοῦ πεπρωμένου καὶ πικροῦ δρόμου ὅστις λέγεται: Κόσμος. Ἡ λιτότης διέκρινε τὸν βίον του, ἡ σεμνότης ἠὲ γὰρ αὐτὸν, καὶ τὴν σιωπὴν ἧτις ἀλύτως ἐπεκαθῆτο ἐπὶ τῶν χειλέων του διέκοπτε μόνον ψιθυρισμὸς θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Πλάστου ἐνώπιον τοῦ Ὁποίου προσέπιπτε ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ μονώσει τοῦ βίου του. Ἠγάπα παραφόρως, καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τὸ γνώρισμα ἦτο ἡ σεμνοπρέπεια. Ἠγάπα τὸν Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεότητα ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐγονυπέτει εἶχε τὴν Τέχνην! Αἰσθήματα ἄλλα, ἐκτὸς τῆς διπλῆς ταύτης λατρείας, αἰσθήματα ἐγκόσμια, κοχλάζοντα καὶ ἐπικρατοῦντα εἰς τὰ στήθη τῶν συνήθων θνητῶν, οὐδέποτε ἤλωσαν τὴν διακυστῆ καὶ μεγάλην ψυχὴν του. Τὸν Θεὸν καὶ τὴν Τέχνην. Διπλοῦν θυσιαστήριον ἱερόν, παρ' ὃ προσέπιπτεν ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος ἐκχέων τὰς ἀληθόνας τῆς χειμαζομένης ψυχῆς του, καὶ ἀντλῶν τὸ θάρρος τῆς ἐγκαρτερήσεως κατὰ τῶν πικρῶν περισπασμῶν τῆς ζωῆς, καὶ τῆς σκαλιότητος τῶν χυδαίων. Ἀγνὸν οὕτω, ἀπὸ πάσης σκέψεως ἀλλοτριᾶς πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῷ ὑψηλόφρονας στοχασμούς, διήλθε τὸ ἔαρ τοῦ βίου τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου.

Αἱ πρώται χιόνες εἶχον ἀραιῶς ἐπιφανῆ εἰς τὴν πυκνὴν καὶ οὐλὴν τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου κόμην. Ἦγε τὸ 50^{ον} τῆς ἡλικίας τοῦ ἔτους. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ οὐδέποτε εἶχον ἐνατενίσει εἰς γήινον φθαρτὸν κάλλος. Ἐνορῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας πρὸς τὴν ἀσύλληπτον καλλονὴν τοῦ ἰδανικοῦ, ἐνετρώφα εἰς εὐγενεῖς πνευματικὰς ἀπολαύσεις καὶ μελετητικὰς θεωρίας ἐφαμίλλους τῆς ἐκπληκτικῆς ἀγνότητος τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς του. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας βιωῶν, ξένος τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἠδονῶν του, βύων τὰ ὄψα εἰς τὴν στήλην, ἀνοίγων τὸ βαλάντιον εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐπὶ τῶν ἀλγεινῶν πληγῶν τῶν τραυματιῶν τῆς δυστυχίας ἐκχέων διὰ τοῦ στόματός του παρήγορον βάλσαμον, ἀδιάφορος πρὸς πᾶν, πρὸς πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο Τέχνη καὶ Ἐμπνευσις, εἶδεν αἰφνης ἡμέραν τινὰ γυναῖκα θνητὴν μεγαλοπρεπῶς ἐλαύνουσαν πρὸ αὐτοῦ. Παράδοξον! Ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος, ὁ διὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ στερέωμα, ὁ διὰ τὰς εἰκόνας του μόνον καὶ τὰ ἀγάλματα ἔχων ὀφθαλμούς, τὴν παρετήρησε προσεκτικῶς. Καὶ ἐν τῇ προσοχῇ του ὅμως ταύτη ὑπῆρξεν ἀριστοκράτης καὶ ἐξαιρετικῶς προνομιοῦχος ὁ ἔξοχος καλλιτέχνης. Ἡ γυνὴ ἦν βλαστὸς τῶν Κολώννα καὶ χήρα διακεκριμένου πολεμιστοῦ θανόντος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς. Ὁ χάλυψ τῆς σε-

μνοπρεποῦς γυναικείας καλλονῆς ἐκρούσεν αἰφνης τὸν πυρόλιθον τῆς καρδίας τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου, καὶ φωτεινὸς ἐξέλαμψεν ἐκεῖθεν ἀγνοῦ ἔρωτος ὁ σπινθήρ. Ἡ ἔξοχος γυνὴ καὶ τῆς προσοχῆς τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου καὶ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ἦτο ἄξια. Τοῦ σώματός της ἡ καλλονὴ ἦτο θαῦμα, ἀλλὰ θαῦμα πλειότερον ἦτο τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τῆς διανοίας τὸ κάλλος. Εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς εἶδε προσπίπτοντας πολεμιστὰς περιφανεῖς καὶ Δούκας, ὧν οἱ εὐλαθεῖς καὶ φλογεροὶ στεναγμοὶ ἐξέπνεον ματαίως ἐγγὺς τοῦ γρανίτου τοῦ ἐγειρομένου παρὰ τὸν τάφον τοῦ συζύγου της, καὶ ὅπου αὕτη, πιστὴ εἰς τοὺς νεκρούς, ἀμερίστως εἶχεν ἀφιέρωσει τὴν στοργὴν αὐτῆς καὶ τὴν καρδίαν, θυσιάζουσα τοὺς ζῶντας χάριν τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἄπνουν, εἰς ὅσα ἀνίσθητα λυθέντα, ἡγάπα ἡ Βικτωρία Κολώννα τὸν ἄνδρα μεθ' οὗ συνέπλεξεν ἐν τῇ ζωῇ τὸ νῆμα τοῦ βίου της, καὶ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀδιαιρέτως εἶχεν ἀφιέρωσει τοὺς στοχασμούς της, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν της τὰ δάκρυα. Ἦρκεσε στιγμὴ μία, πεπρωμένη ἴσως, ὅπως ἐπιτελέσῃ πλήρη αἰσθήματος ἐπανάστασιν εἰς τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου τὴν καρδίαν. Τὴν ἐπικρατήσιν, τὴν λατρείαν τῆς Τέχνης μερίζεται ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἔρωτος. Ἐρως εὐγενής, ἰδεώδης, εἰς τὰ ἀπώτατα ὅρια τοῦ ἰδανικοῦ ἐλαύνων, ἔρως πλειότερον διακυστῆ ὄντας ἀπὸ ὑψηλῆς ἀπροσπελάστου πηγῆς καταρρέοντος, ἔρως οὐδὲν ἔχων τὸ γήινον ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος. Στεναίνει ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος εἰς τὴν μνήμην τῆς υπερηφάνου γυναικείας, στεναίνει αὕτη εἰς τὴν μνήμην τοῦ συζύγου της, καὶ, ἀποστέργουσα τὴν θέαν τῶν ζώντων, ἐναγκαλίζεται φιλοστόργως τῶν νεκρῶν τὴν ἱερὰν μνήμην. Ὅταν ἐνθους ἀπὸ τῆς θέας αὐτῆς καὶ τῆς ἀναμνήσεως ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν τοῦ ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος, τὴν Μοῦσαν τῆς Ποιήσεως εἰς ἣν δίδει τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν μορφὴν τῆς Βικτωρίας Κολώννα, καὶ ὑπὸ τὴν διαφανῆ αὐτῆς ἐμπνευσιν χαράσσει γλυκεῖας στροφὰς πρὸς τιμὴν της, ἐν τῇ μονώσει τοῦ κρησφυγέτου αὐτῆς καὶ τῇ αὐστηρότητι τῆς σεμνῆς ζωῆς της ἡ Βικτωρία Κολώννα, ποιήτρια καὶ αὕτη, ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν της, Μοῦσαν ἀλγεινὴν, καὶ ὑπὸ τὴν πένθιμον αὐτῆς ἐμπνευσιν χαράσσει περιπαθεῖς καὶ πλήρης ἀκηλιδῶτου πάθους καὶ τρυφερότητος στροφὰς πρὸς ἐκείνον ὅστις δὲν ὑπάρχει πλέον, πρὸς τὸν ἄνδρα ὅστις πρὸ τοῦ βωμοῦ ἐκράτησεν ἐγγὺς αὐτῆς τοῦ γάμου τὰς λαμπάδας, καὶ ὤμισεν ὄρκους ἀλύτους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μάτην ἠχοῦσιν εἰς τὰ ὄψα τῆς Βικτωρίας τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου αἱ δειλαὶ φράσεις. Τὰς ἀκούει ἡ γυνή, δὲν τὰς ἀποδέχεται ὅμως, οὐδὲ στέργει νὰ τὰς μαντεύσῃ. Ἀντὶ τῆς λατρείας τοῦ ἐξόχου ἀνδρός προτιμᾷ ἡ περιφανὴς δέσποινα τὴν ἱερὰν γαλήνην τοῦ Μοναστηρίου, ἐνθα ἀπερίσπαστος ὁ νοῦς της θὰ δύνηται, μετ' εὐλαθεῖς ἀφοσιώσεως νὰ στρέφεται πρὸς τὸν Θεὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἐν

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Τὰ Δαρδανέλλια

τῆ γῆ πρὸς ἓνα ἄνδρα νεκρὸν ὑπὸ τὸ χῶμα.

Ἐν τῇ γῆ, ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν ἡγάπα, οὐδὲν ἤθελε νὰ προσέξῃ ἡ Βικτωρία. Οὕτω ὁ μόνος, ὁ φλογερός, ὁ βαθύς, ὁ κρυσταλλώδης καὶ πάναγνος ἔρωσ τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτὴν, τὴν ὑπερήφανον καὶ εὐγενῆ, ὑπῆρξε κατὰ τοῦτο ἀτυχῆς καθόσον δὲν ἔτυχε τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης καὶ εὐλόγου ἀνταποδόσεως. Καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ὅμως τοῦ Μοναστηρίου ἔβλεπεν αὐτὴν ἐνίοτε ὁ Μιχαήλ-Ἀγγέλος καὶ ἡ ψυχὴ του, ἡ οὐδέποτε ἔκτοτε ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς μορφῆς της, συνεκικατοραγδασιότερον, καὶ φλογερωτέρα ἢ ἀγνή Μοῦσα προσήρχετο ὁδηγοῦσα τὴν διάνοιαν καὶ τὴν χεῖρά του εἰς σεμνὴν ποίησιν, εἰς τὴν μνήμην τῆς ἀφιερουμένην. Οὔτε εἰς τὴν σμίλην, οὔτε εἰς τὸν χρωστῆρα τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου ἔστερξε ποτὲ ἡ Βικτωρία Κολώννα νὰ παράσχῃ εὐτυχὴ ἑνασχόλησιν. Ὁ μέγας καλλιτέχνης ἐπόθει νὰ ἐγείρῃ τὸ ἀγαλμὰ της, νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα της περισώζων διὰ τοὺς μεταγενεστέρους τὴν σεμνοπρεπῆ καλλονὴν της, καὶ εἰσὶναι δικαιολογούμενος διατὶ τόσοσ παραφύως ἡγάπησεν αὐτὴν. Ἄλλ' ἡ Βικτωρία ἤρνεϊτο. Καὶ διὰ τὰς ἐκλεκτὰς φύσεις ἢ ἀρνήσεις ὑπάρξεων εὐγενῶν, ὅσον καὶ ἂν τραυματίζῃ τὴν ψυχὴν, εἶναι θέλησις καὶ ἐντολή, εἰς ἣν ὑπακούει τις, καίτοι ὑπακούων στενάζει, ἀλγῶν ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ὅταν ἤκουσε τὴν εἰδήσιν τοῦ θανάτου της, ὁ Μιχαήλ-Ἀγγέλος, διανοίας καὶ καρδίας κολοσσός, ἐλιποθύμησε. Δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀπὸ τοῦ στήθους του ὤρμησαν λυγμοί, καὶ ἡ ψυχὴ του ἀναλαβοῦσα τὸν γνώριμον αὐτῆ ὁδόν

παρηκολούθησεν εἰς τοὺς οὐρανούς τὴν ψυχὴν τῆς γυναικός, ἣν τόσοσ θερμῶς, τόσοσ σταθερῶς, καὶ τόσοσ ἀγνῶς εἶχεν ἀγαπήσει. Πενθίμως ἐ-

πετερώθη ἡ Μοῦσα του. Καὶ ἐνῶ ἡ χεῖρ αὐτοῦ ἐφύτευεν ὀδύνης ἄνθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ της, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπότιζον ἀμέσως μὲ τὰ δάκρυα των τὰ σεμνὰ ταῦτα τῆς πενθίμου Ποιήσεως ἄνθη! Συνέχων τοὺς ὀλολυγμούς του, πιέζων τὸ τραῦμα τῆς εὐγενοῦς καρδίας του, ἀπῆλθε πρὸς τὸ φέρετρον τῆς Βικτωρίας Κολώννα ὅπως τὸ ὕστατον ἴδῃ τὸ πρόσωπόν της, πρὶν ἢ παραδοθῆ εἰς τοῦ τάφου τὸ ἀχόρταστον καὶ μελανὸν στόμα. Εἰσῆλθε τὴν εἶδε νεκράν, καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ εὐγενοῦς προσώπου του ἐγένετο πελιδνὴ.

Ἐκυψε καὶ εὐσεβάστως ἠσπάσθη τὴν ψυχρὰν χεῖρα της. . . Ἦτο τὸ μόνον, τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον φίλημα ὅπερ τὰ σεμνὰ καὶ παρθενικὰ χεῖλη του ἔδιδον ἐν τῇ ζωῇ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΓΝΑΔΑΤΤΑ

Ποίημα Ἰνδικό.-Μετάφρ. Α. Ν. Κεφαλληνοῦ.

Προοίμιον τοῦ Μεταφραστοῦ.

Ἐπέρασσε πλέον ὁ καιρὸς, πού εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν ποίησιν μόνον τὸ ὥραϊο καὶ τὸ τέλειο ἐξετάζαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐσυνήθιζαν νὰ κρίνουν καὶ τὰ ἔργα τῆς τέχνης καὶ τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας μὲ τὰ παραδείγματα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καταφρονῶντας καὶ ὀνομάζοντας βάρβαρα, ὅσα δὲν ἦταν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες αὐτῆς. Ὡστε πολλὰ ἔξοχα ἔργα νεώτερα εἶχαν μείνῃ γιὰ πολὺν καιρὸ ἀγνωστα καὶ καταφρονεμένα, γιὰτὶ οἱ σοφοὶ κριτικοὶ εὗρισκαν πῶς δὲν ἦταν

σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς εἶχαν πλάσῃ μελετώντας τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων. Καὶ τὲς νεώτερες γλώσσες γενικῶς ἐκαταφρονοῦσαν καὶ ἐστοχάζονταν πῶς εἶναι καὶ αὐτὲς ὀλιγώτερο εὐγενικὲς ἀπὸ τὲς ἀρχαῖες. Ἄλλὰ τέλος τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἐδυνήθηκε νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς φραγμούς, πού τοῦ ἐμπόδιζαν τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ διψασμένο νὰ γνωρίσῃ ἐντελῶς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἀρχισε νὰ ἐξετάζῃ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ σέβας ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ

προϊόντα τῆς ἐνεργητικότητος του, ὅσα ὁ καιρὸς δὲν τοῦ ἐφθόνησε. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν τοῦ μὲ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον ἐξετάζει μίαν ἀπὸ τὲς λαμπρότερες εἰκόνας τοῦ Ραφαήλ καὶ ἓνα ἀμορφοσχεδίασμα τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων, πού τύχη νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὲς κατακόμβες τῆς Ρώμης, μίαν ραψοδίαν τοῦ Ὀμήρου καὶ ἓνα τραγοῦδι καμμιᾶς φυλῆς ἀγρίων, πού νὰ ψάλλῃ τὲς δόξες τοῦ ἀρχηγοῦ της γιὰτὶ εἰς κάθε προϊόν του ἀναγνωρίζει μίαν ἰδιαίτην κατάστασιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἓνας ἄνθρωπος κάπως ἠλικιωμένος ἤθελε ἀκούσῃ μὲ μεγάλην περιέργια καὶ πόθο, ἂν ἐτύχαινε νὰ τοῦ διηγηθῆ κανεὶς τί ἐσυνήθιζε νὰ κἀνῃ εἰς τὰ μικρὰ του χρόνια. Αὐτὴ ἡ σημερινὴ τάσις τοῦ πνεύματος, πού ὀνομάζεται ἱστορικὴ, εἶναι τὸ κυριώτερον γνώρισμα τοῦ αἰῶνός μας, καὶ εἰς αὐτὴν χρεωστοῦμε τὴ μεγάλην πρόοδο, πού ἔκαμαν εἰς ὀλίγο διάστημα καιροῦ διάφορες ἐπιστήμες. Δὲν θέλει λοιπὸν φανῆ παράξενο, ἐλπίζομε, εἰς τοὺς ἀναγνώστες μας, καὶ δὲν θὰ μᾶς ὀνομάσουν γι' αὐτὸ βαρβάρους ἂν, λησμονῶντας γιὰ λίγο τοῦλάχιστο τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν ἀρχαία σεβαστὴν γραμματικὴν, πού κατήντησε νὰ εἶναι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖά μας, προσπαθῶσῃμε μὲ τὴν καταφρονεμένην ζωντανὴν γλυκειὰ μας γλῶσσαν νὰ τοὺς κάμωμε νὰ γνωρίσουν κάπως τὸν κόσμον τῆς Ἰνδίας. Ὁ κόσμος αὐτός, ἂν καὶ ἔχει τόση διαφορὰ ἀπὸ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα εἶναι ὅμως μὲ αὐτὴν τόσο στενὰ δεμένος, πού, ὅταν ἐγνωρίσθη καὶ ἐμελετήθη εἰς τὴν Εὐρώπῃ, ἔκαμε νὰ προσδεῖσῃ ἢ φιλολογία μὲ βήματα γίγαντος καὶ νὰ γεννηθοῦν δύο ὅλως δίολου νέοι κλάδοι τῆς ἐπιστήμης ἢ συγκριτικὴν γραμματικὴν καὶ μυθολογίαν.

Προσφέρομε λοιπὸν σήμερον μεταφρασμένο ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἐπεισόδια τοῦ ἐπικοῦ ποιήματος Ῥαμᾶϊανα, ὅπου περιγράφονται παθητικώτατα τὰ πλέον τρυφερὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἐπικά ποιήματα τῆς Ἰνδίας εἶναι δύο κυρίως τὸ Μαχαδάρατα καὶ τὸ Ῥαμᾶϊανα, ὅμως σιμὰ εἰς αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ πληθος ἄλλα ἰδίως τὰ δεκαοχτὼ Πουράνα, πού περιέχουν θησαυροὺς ἀρχαίων λόγων (sagen) ἀλλὰ ὡς ἔργα τέχνης δὲν